

2.4. ΓΙΟΡΤΗ

Ο εορτασμός σε εβδομαδιαία και ετήσια βάση στην Ορθόδοξη Εκκλησία.

1. Το θεολογικό νόημα της γιορτής και ο καθαγιασμός του χρόνου

Ο Χριστιανισμός είναι αναμφιβόλως θρησκεία ‘εξ αποκαλύψεως’. Η αποκάλυψη όμως αυτή δεν αφορά στο εορτολόγιο, πολύ δε περισσότερο στο ημερολόγιο. Αυτά ή προϋπήρχαν του χριστιανισμού, όπως τα ημερολόγια, ή διαμορφώθηκαν μέσα στους κόλπους της Εκκλησίας με την πάροδο των αιώνων επί τη βάσει στοιχείων παλαιότερων του χριστιανισμού ή και νέων. Μέσα στην Καινή Διαθήκη [...] δεν υπάρχει προδιαγραφή ούτε για τον τρόπο μετρήσεως του κοσμικού χρόνου ούτε για τον καταρτισμό του εορτολογίου. [...] Έτσι και ο κοσμικός χρόνος γίνεται τύπος του μέλλοντος αιώνος και πρόγευση της μελλούσης ζωής [...].

Τη μεταμόρφωση αυτή του κοσμικού χρόνου επέτυχε η Εκκλησία, με την καθοδήγηση ασφαλώς του αγίου Πνεύματος, διά του εορτολογίου της. Η μεταμόρφωση δε αυτή και υπέρβαση συνίσταται στο ότι το ημερολόγιο γίνεται εορτολόγιο. Ο κατάλογος των ημερών μετατρέπεται σε κατάλογο εορτών. Όλες οι ημέρες του έτους επενδύονται με ένα ιερό περιεχόμενο, έτσι ώστε η διαδοχή των ημερών να γίνεται διαδοχή εορτών. Έτσι όλος ο βίος του πιστού γίνεται μια διαρκής εορτή, όπως εμφαντικά τονίζουν οι πατέρες. Ζη στη γη, αλλά στον ουρανό πολιτεύεται. [...]

Εξ άλλου με το εορτολόγιό της η Εκκλησία προγεύεται την υπέρχρονη πραγματικότητα της ουρανού βασιλείας ουσιαστικά καταργώντας τον κοσμικό χρόνο, αφού γεγονότα του παρελθόντος τα φέρνει κάθε φορά στη μνήμη της όχι σαν άπαξ τελεσθέντα, αλλά σαν κατ’ έτος, και καθ’ ημέραν ακόμα, πραγματικά και μυστηριακά επαναλαμβανόμενα. Όταν δηλαδή γιορτάζει επί παραδείγματι τη γέννηση, [...], την ανάσταση του Χριστού, [...] δεν τα θυμάται απλώς, αλλά τα ξαναζεί ως παρόντα, όπως ακριβώς όλα για το Θεό είναι παρόντα, είτε έγιναν στο παρελθόν, είτε γίνονται τώρα ή θα γίνουν στο μέλλον. Έτσι βιώνει την ανάσταση του Χριστού την ημέρα του Πάσχα κάθε έτους σαν ‘σήμερον’, σαν την ημέρα δηλαδή της ιστορικής Κυριακής αναστάσεως του έτους 33μ.Χ. Η υμνογραφία μας σαφώς απηχεί αυτή την πατερική θεολογική αντίληψη για το λειτουργικό χρόνο όταν σε κάθε γιορτή διαρκώς επαναλαμβάνει και βεβαιώνει ότι το εορταζόμενο γεγονός δεν έγινε μόνο τον καιρό εκείνο της θείας επί γης παρουσίας, αλλά γίνεται, τρόπον τινά επαναλαμβάνεται και ‘σήμερον’ το τότε τελεσθέν εφάπαξ. [...]

Αυτή η υπέρβαση του κοσμικού χρόνου και η είσοδος στο θείο λειτουργικό χρόνο έχει κι άλλες συνέπειες ακόμα περισσότερο ριζοσπαστικές. Το ‘σήμερον’ δεν αφορά μόνο στην κατ’ έτος μυστηριακή επανάληψη του ιερού γεγονότος, αλλά θραύοντας κι αυτό το καιρικό σχήμα διαχέεται στον καθημέραν βίο της Εκκλησίας. Έτσι γιορτάζουμε την ανάσταση του Κυρίου κατά το Πάσχα κάθε χρόνο, αλλά και κάθε Κυριακή [...]. Κι όχι μόνο κάθε Κυριακή, αλλά σε κάθε λειτουργία, οποιαδήποτε ημέρα της εβδομάδος, κι αν τελεσθεί.

[...] Για τον [...] άνθρωπο η κατ’ έτος επανάληψη των ιερών σωτηριωδών γεγονότων και η παρουσία των ιερών προσώπων των αγίων κατά την καθιερωμένη ημέρα της ετήσιας μνήμης τους, παραμένει σταθερό σημείο αναφοράς σ’ αυτά και αφορμή οικειώσεως του μηνύματός τους και βιωματικής προσεγγίσεως σ’ αυτό. Αυτό ακριβώς εκμεταλλευόμενη η Εκκλησία φορτίζει τις ημέρες

αυτές μ' όλο το διδακτικό περιεχόμενο που προσιδιάζει στην κάθε μια, μώνοντας έτσι τους πιστούς στο μυστήριο της σωτηρίας με κάθε δυνατό κατηχητικό τρόπο, με το ανάγνωσμα, την υμνολογία, το κήρυγμα, την εικόνα και με αισθητότερες ακόμα αναπαραστάσεις των ιερών αυτών γεγονότων, όπου τούτο ήταν δυνατό και σκόπιμο (βάπτισμα του Κυρίου, σταύρωση, ταφή, ανάσταση κ.λπ.). Έτσι, [...] κάθε έτος αποτέλεσε, με το ενυφασμένο σ' αυτό εορτολόγιο, την μικρογραφία της ιστορίας του κόσμου, του απολυτρωτικού έργου του Κυρίου. [...] Η επαναφορά δε κατ' έτος των ίδιων εορτολογικών θεμάτων δεν αποτελεί αιτία κορεσμού και ανιαρή υπόθεση ρουτίνας, αλλά αφορμή ανανεώσεως της κατηχήσεως και εμπεδώσεώς της διά της επαναλήψεως που είναι 'μητέρα της μαθήσεως', νέων εμπειριών στα θέματα της πίστεως και ενδεχομένως νέων αποφάσεων και προαγωγής στην εν Χριστώ ζωή. Έτσι αποκτά νόημα και η λαϊκή ευχή, που συνδέεται με τους επί μέρους μεγάλους εορτολογικούς σταθμούς 'και του χρόνου' ή 'χρόνια πολλά'. Δεν πρόκειται απλώς για ευχή για την παράταση της επιθυμητής οπωσδήποτε επίγειας ζωής, αλλά παροχής νέων ευκαιριών μαθητείας στο σχολείο της Εκκλησίας και οικειώσεως των σωτηριωδών αληθειών της πίστεως. Όπως οι εικόνες είναι το 'βιβλίο των αγραμμάτων', έτσι και το εορτολόγιο είναι το σχολείο των πιστών, γραμματισμένων και αγραμμάτων».

Φουντούλης, Ι. (1993). Λειτουργική Α'. *Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία*. Θεσσαλονίκη, σ. 112-116.

2. Ορθόδοξο εορτολόγιο

[...] Η Εορτή είναι ένα πολυδιάστατο γεγονός² με υπαρξιακές παραμέτρους, όπως και η Λειτουργία. Το εορτάζειν λοιπόν [...] δεν μπορεί να περιοριστεί στη συμμετοχή σε κάποια συγκέντρωση και στην τέλεση κάποιων ενεργειών, αλλά απαιτεί βαθύτερη ανάλυση για να εισέλθει κανείς στο πολυδιάστατο νόημα της πράξης αυτής.

[...] Ο σημερινός κόσμος ξεχνάει σιγά σιγά την έννοια της εορτής, δε μαθαίνει πια να γιορτάζει. Πολλά από τα υπαρξιακά προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου συνδέονται με το γεγονός αυτό. 'Βίος ανεόρταστος μακρική οδός απανδόκευτος'. Το εορτάζειν είναι τέχνη, είναι πολιτισμός.

Ανέκαθεν ο άνθρωπος εορτάζει, χαρίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο νόημα στη ζωή του, ελευθερώνοντάς την από το ζωώδη ρυθμό της δουλειάς και της ξεκούρασης. Η γιορτή δεν είναι απλώς ένα 'διάλειμμα' της δουλειάς, αλλά η δικαίωσή της, ο καρπός της, η 'μυστηριακή μεταμόρφωσή της' σε χαρά και ελευθερία. «Κάθε γιορτή γιορτάζει το Είναι, έχει ως θέμα της την κατάφαση του Είναι. Οι άνθρωποι γιορτάζουν ούτως ώστε να επιβεβαιώνουν κάθε φορά με νέο τρόπο ή να επιβεβαιώνεται από τους άλλους ανθρώπους το δικό τους Είναι, αυτό των άλλων και του κόσμου, ανάλογα με τις καταστάσεις και τις αφορμές (γενέθλια, όλα τα μεγάλα γεγονότα της ζωής όπως η γέννηση των παιδιών, οι γάμοι, επέτειοι, ακόμη κι ο θάνατος!). Προβαίνουν σ' αυτή την κατάφαση εορταστικά, δηλ. με μη συνηθισμένα μέσα και μ' έναν τρόπο που υπερβαίνει τα πλαίσια της καθημερινότητας [...]. Εξαιτίας αυτού του βασικού χαρακτήρα της κατάφασης του Είναι η φύση κάθε γιορτής είναι θρησκευτική, ακόμη κι όταν η σχέση αυτή με το υπερφυσικό επισκιάζεται από πολλά άλλα πράγματα [...].

² Είναι σίγουρα πιο εύστοχο το να μιλούμε για 'το γεγονός της Εορτής', για 'το γεγονός της Λειτουργίας', για 'το γεγονός της Εκκλησίας', από το να δίδουμε ψυχρούς ορισμούς (που τελικά δεν μπορούν να αποδώσουν τις πραγματικότητες αυτές) ή να μιλούμε για την 'έννοια' της Εορτής, κ.λπ.

«Σε τελική ανάλυση σε κάθε γιορτή γιορτάζεται πάντοτε ο Θεός, στον Οποίο χρωστούν την ύπαρξή τους όλα τα υπαρκτά, ο Οποίος θέλει τη Δημιουργία και τη διατηρεί αδιάκοπα στο Είναι [...]».

Ο Θεός είναι η πηγή της ζωής [...]. Η ζωή της Αγίας Τριάδας είναι [...] η αυθεντική ζωή, η αυθεντική κοινωνία των τριών προσώπων, των τριών θείων υποστάσεων, η αυθεντική αγάπη. Γι' αυτό και η ζωή αυτή είναι η κατεξοχήν γιορτή του κόσμου.

Στην παράδοση της Εκκλησίας η αιώνια αυτή γιορτή αποδίδεται με τον όρο 'ουράνια Λειτουργία'. Τον όρο αυτό τον συναντούμε ήδη στην Καινή Διαθήκη, στην *Προς Εβραίους* επιστολή και στην *Αποκάλυψη*. Η επίγεια Λειτουργία αποτελεί μία εικόνα, μία μίμηση, μία αντανάκλαση της ουράνιας Λειτουργίας, της ουράνιας Εορτής που τελείται αδιαλείπτως ενώπιον του θρόνου του Θεού. [...]. Ο κατεξοχήν λειτουργός της Εκκλησίας, ο μόνος αρχιερέυς, είναι ο ίδιος ο Χριστός, ο Οποίος μέσω των επισκόπων και των πρεσβυτέρων της Εκκλησίας επιτελεί την αναίμακτη προσφορά και θυσία προς τον Πατέρα Του. Η ανθρωπότητα, μέσω της Εκκλησίας (η Εκκλησία δηλαδή), μετέχει αυτής της ουράνιας Λειτουργίας κι έτσι σώζεται, αποκτώντας Θεία Κοινωνία.

Εν Χριστώ και εν Αγίω Πνεύματι ολόκληρη η ζωή της Εκκλησίας είναι μια γιορτή, μία συμμετοχή στην κατεξοχήν γιορτή της Βασιλείας των Ουρανών. Η γιορτή αυτή δεν εξαρτάται από τίποτε σ' αυτό τον κόσμο, δεν είναι γιορτή για κάποιο 'έργο' ή 'επιτυχία' αυτού του κόσμου. Έχει αποκαλυφθεί στον κόσμο, έχει δοθεί ως δώρο στον κόσμο. Γι' αυτό και η χαρά που προέρχεται απ' αυτήν είναι άδοξη και απέραντη, γνήσια. Η αποκάλυψη αυτή, το δώρο αυτό, έχει μετατρέψει ολόκληρη τη ζωή του χριστιανού σε χαρά...

Μπασσιούδης, Γ. πρωτ. (2011). *Ορθόδοξο εορτολόγιο και λειτουργική ζωή στη Γερμανία.*

Στο Συλλογ. *Ποιμαντική της Ορθοδόξου Διασποράς. Τόμος προς τιμήν του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ιταλίας και Μελίτης κ. Γενναδίου*, σ. 6.

3. Οι χριστιανικές γιορτές και το σχέδιο της θείας οικονομίας

Οι ετήσιες γιορτές διαιρούνται σε: Δεσποτικές (προς τιμήν του Δεσπότη Χριστού), Θεομητορικές (προς τιμή της Μητέρας του Θεού) και σε εορτές των αγίων. Οι Δεσποτικές γιορτές χωρίζονται σε κινητές και ακίνητες. Το Πάσχα δε γιορτάζεται κάθε χρόνο την ίδια ημερομηνία, είναι δηλαδή γιορτή κινητή. Στον κύκλο του κινούνται και άλλες κινητές γιορτές. Είναι οι Κυριακές του Τριωδίου πριν από το Πάσχα (Μαρία Αιγύπτια, Ιωάννης Κλίμακος κ.ά.) και του Πεντηκοσταρίου μετά το Πάσχα (Ζωοδόχος Πηγή, Ανάληψη, Πεντηκοστή, εορτή του Αγ. Πνεύματος κ.ά.). Η γιορτή του Αγ. Γεωργίου (23 Απριλίου), μετακινείται στη δεύτερη μέρα του Πάσχα, όταν η 23 Απριλίου πέφτει μέσα στη Μεγάλη Σαρακοστή.

Τα Χριστούγεννα, γιορτάζονται πάντοτε στις 25 Δεκεμβρίου και είναι ακίνητη γιορτή. Με κέντρο τα Χριστούγεννα, έχουμε γιορτές των οποίων η ημερομηνία δεν αλλάζει (Περιτομή, Υπαπαντή, Ευαγγελισμός).

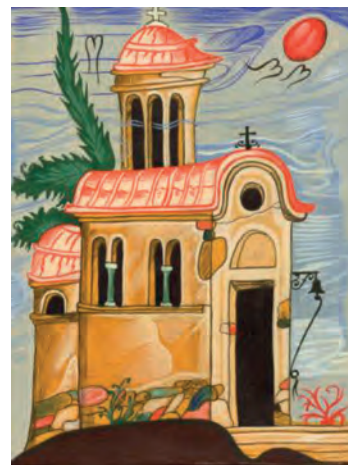
Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Α΄ λυκείου, ΔΕ 7, σ. 38.

Οι γιορτές στην Ορθόδοξη Εκκλησία, στις άλλες χριστιανικές παραδόσεις και στις μονοθεϊστικές θρησκείες.

1. Οι γιορτές στην Ορθόδοξη Εκκλησία

Παίρνοντας ως χρονολογική αφετηρία την αρχή της ινδίκτου, δηλαδή την 1^η Σεπτεμβρίου, που ήταν πρωτοχρονιά κατά τους αιώνες της διαμορφώσεως του εορτολογίου μας, διακρίνουμε κάποια προσπάθεια διατηρήσεως της ιστορικής συνέχειας στις βασικές τουλάχιστον εορτές, όπου τούτο ήταν δυνατό. Έτσι η σύλληψη του Προδρόμου, το πρώτο γεγονός της ευαγγελικής ιστορίας, τοποθετείται στις 23 Σεπτεμβρίου, στην παλαιά πρώτη του έτους, και η γέννηση της Θεοτόκου στις 8 Σεπτεμβρίου πιθανόν μετά τη μετάθεση της πρωτοχρονιάς στην 1^η του μηνός αυτού. Έπονται τα εισόδια της Θεοτόκου και η εορτή των Χριστουγέννων, με τις μνήμες των προφητών που ελκύσθηκαν στην προεόρτιο περίοδό της, η περιτομή, η υπαπαντή, τα γεγονότα του πάθους και της αναστάσεως και η πεντηκοστή και το έτος κατακλείεται τον Αύγουστο με την κοίμηση

της Θεοτόκου και το θάνατο του Βαπτιστού. Πλήρης ιστορική κατάταξη δεν ήταν εξ υπαρχής δυνατή, αφού, με βάση τον προσδιορισμό των Χριστουγέννων στις 25 Δεκεμβρίου, θα έπρεπε ο ευαγγελισμός να τοποθετηθεί εννιά μήνες πριν (25 Μαρτίου), έξι μήνες πριν από αυτόν η σύλληψη του Βαπτιστού (23 Σεπτεμβρίου) και εννιά μήνες μετά η γέννησή του (24 Ιουνίου), όπως και η σύλληψη της αγίας Άννης εννέα μήνες πριν από το γενέσιον της Θεοτόκου (9 Δεκεμβρίου – 8 Σεπτεμβρίου). Πάντοτε υπήρχε η έννοια της συμβατικότητας του εορτολογικού σχήματος.

[...] Εκτός από τις μνήμες των προφητών και των δικαίων της Παλαιάς Διαθήκης, των κατά σάρκα προπατόρων του Χριστού, που κατέλαβαν [...] την προ των Χριστουγέννων περίοδο, οι μνήμες των αγίων καθορίζονταν κυρίως την ημέρα του θανάτου τους, την γενέθλιο εν Θεώ ημέρα τους. [...]

Φουντούλης, Ι. (1993). *Λειτουργική Α΄. Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία*. Θεσσαλονίκη, σ. 117-120.

2. Εορτολόγιο της Καθολικής Εκκλησίας

Σκοπός του λειτουργικού ημερολογίου είναι να ζήσουν οι πιστοί μέσα στην Εκκλησία τα μεγάλα γεγονότα της Σωτηρίας (Γέννηση, Πάθος, Ανάσταση του Χριστού κ.λπ.) και να γιορτάσουν τη μνήμη των αγίων. Γι' αυτόν το λόγο υπάρχουν δύο κύκλοι που συνδυάζονται και καλύπτουν ο καθένας όλο το έτος.

A. Ο κύκλος του εορτολογίου (τα γεγονότα της ζωής του Χριστού)

- α) Ο Ερχομός: Η προετοιμασία των Χριστουγέννων, που αρχίζει τέλη Νοεμβρίου. Είναι και η αρχή του λειτουργικού έτους.
- β) Η περίοδος των Χριστουγέννων: (Χριστουγέννα, Θεοφάνια κ.λπ.).
- γ) Η Τεσσαρακοστή (40 ημέρες): προετοιμασία της εορτής του Πάσχα.
 - Αρχίζει την Τετάρτη των Τεφρών.
 - Μεγάλη Εβδομάδα (Τα Πάθη του Χριστού).
- δ) Η πασχαλινή περίοδος: Το Πάσχα (Ανάσταση του Χριστού): το αποκορύφωμα του λειτουργικού έτους – Ανάληψη – Πεντηκοστή.
- ε) Οι Κυριακές του έτους: Οι 34 Κυριακές που ακολουθούν την εορτή του Πάσχα.

Β. Ο κύκλος των αγίων

Δευτερεύων κύκλος, που αποτελείται από τις εορτές ορισμένων αγίων (περίπου 200), επιλεγμένων μέσα από περίπου 40.000 γνωστούς αγίους. Εορτάζεται η ημερομηνία του θανάτου τους, δηλαδή «η γέννησή τους στον ουρανό».

Ακεψιμάς Ι. Η λατρεία στην Καθολική Εκκλησία. Στο Κοντίδης, Θ. (επιμ.). (2000). *Ο Καθολικισμός*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, σ. 154-155.

3. Το ιουδαϊκό έτος

Το ιουδαϊκό έτος είναι σεληνιακό και αρχίζει στο τέλος Σεπτεμβρίου ή στις αρχές Οκτωβρίου με τη γιορτή του **Νέου Έτους**. Μετά από ένα δεκαήμερο ακολουθεί η **Ημέρα της Εξιλέωσης**, αφιερωμένη στη μετάνοια. Μετά από πέντε μέρες ακολουθεί η γιορτή της **Σκηνοπηγίας** σε ανάμνηση της διάβασης της ερήμου. Δύο μήνες περίπου αργότερα γιορτάζεται η **Χανουκά**, σε ανάμνηση της νίκης κατά των Σελευκιδών, το 2ο π.Χ. αι. Κατά τις αρχές της άνοιξης η **Πουρίμ** γιορτάζεται σε ανάμνηση των γεγονότων του βιβλίου της Εσθήρ. Κατά το μήνα Νισάν (μεταξύ Μαρτίου και Απριλίου) γιορτάζεται το **Πάσχα** (Πεσάχ = διάβαση), δηλαδή η έξοδος από την Αίγυπτο. Επτά εβδομάδες μετά τη δεύτερη μέρα του Πάσχα γιορτάζεται η **Πεντηκοστή**, σε ανάμνηση της αποκάλυψης του Θεού στο Σινά. Πέντε εβδομάδες περίπου μετά την Πεντηκοστή τηρείται πένθος διάρκειας τριών εβδομάδων σε ανάμνηση της καταστροφής των δυο ναών.

Σχολικό βιβλίο Θρησκευτικών Β΄ Λυκείου ΔΕ 29, σ. 238.

4. Γιορτές του Ισλάμ

Το μουσουλμανικό έτος αρχίζει με τον εορτασμό της Εγίρας, της εξόδου του Μωάμεθ και των συντρόφων του το 622 μ.Χ. από τη Μέκκα στη Μεδίνα. Τη 10^η του ίδιου μηνός εορτάζεται η ανάμνηση της Δημιουργίας του κόσμου και του ανθρώπου. Στις 12 του τρίτου μηνός, ο μουσουλμανικός κόσμος πανηγυρίζει τη γέννηση του Μωάμεθ με ευφρόσυνο τόνο και ενεργό συμμετοχή των διαφόρων μουσουλμανικών αδελφοτήτων. [...]

Την 27^η του εβδόμου μουσουλμανικού μηνός, εορτάζεται η ανάμνηση του νυκτερινού ταξιδιού του Προφήτη στον ουρανό, κατά τη διάρκεια του οποίου έλαβε την εντολή και το σχήμα της μουσουλμανικής προσευχής. Περί τα μέσα του ογδόου μηνός, πανηγυρίζεται το γεγονός του καθορισμού της Qiblah, του προσανατολισμού δηλαδή των προσευχομένων προς την κατεύθυνση της Μέκκας. Η θρησκευτική ζωή του μουσουλμάνου βρίσκεται σε ένταση και έξαρση ιδίως κατά τον ένατο σεληνιακό μήνα, τον Ramadan. Πρόκειται για την κατεξοχήν περίοδο νηστείας, αυτοπειθαρχίας και ασκήσεως, που έχει δύο χαρακτηριστικές αιχμές. Η πρώτη είναι η «νύχτα της δυνάμεως», δηλαδή η νύχτα της 23^{ης} προς την 24^η του μηνός, κατά την οποία όπως λέει η Παράδοση, κατήλθε από τον ουρανό το Κοράνιο. Κατ' αυτήν οι ευσεβείς μουσουλμάνοι αγρυπνούν, πιστεύοντας ότι οι άγγελοι επισκέπτονται τα τεμένη και πραγματοποιούν τις επιθυμίες των πιστών. Η δεύτερη κορυφή θρησκευτικής εξάρσεως είναι η 1^η μέρα του δεκάτου μηνός, κατά την οποία διακόπτεται η νηστεία: είναι γνωστή ως «Id al-Fitr» ή «Id al-Saghir», «Εορτή του τέλους της νηστείας» ή «Μικρά εορτή». Την έναρξη πανηγυρισμού ορίζει η εμφάνιση της νέας σελήνης, ενώ ο τόνος της ημέρας είναι ιδιαιτέρως ευφρόσυνος, διότι συνδέεται με το τέλος μιας παρατεταμένης περιόδου νηστείας. Χιλιάδες πιστοί συγκεντρώνονται από νωρίς στα τεμένη. Επειδή είναι αδύνατο να επαρκέσει ο εσωτερικός χώρος, η προσευχή τελείται στο ύπαιθρο, στα τεράστια αίθρια των τεμενών ή στις

πλατείες εμπρός απ' αυτά. Κατά την ημέρα αυτή συνηθίζονται πολλές επισκέψεις μεταξύ φίλων και αποστέλλονται αμοιβαίως γλυκά και εορταστικές κάρτες. Πολλοί κάνουν ελεημοσύνες στους φτωχούς και πηγαίνουν στους τάφους των αγαπημένων τους προσώπων.

Η κορωνίδα των εορτών βρίσκεται στον τελευταίο, τον δωδέκατο μήνα, κατά τον οποίο πραγματοποιείται το μέγα προσκύνημα στη Μέκκα. Όσοι δεν πηγαίνουν εκεί αυτοπροσώπως, συμμετέχουν στη μεγάλη πανήγυρη προσφέροντας τη 10η του μηνός θυσία – σε συντονισμό με την προσφερόμενη στη Μίνα της Αραβίας – σε ανάμνηση της θυσίας του Αβραάμ. Πριν από τη μεγάλη αυτή εορτή, την Id al-Kabir ή Id al-Adha, προηγείται νηστεία. Η τροφή ετοιμάζεται με προσευχές, στις οποίες μνημονεύεται ο Μωάμεθ και τα απελθόντα μέλη της οικογένειάς του. Όλοι όσοι μπορούν να αγοράσουν ζώο υποχρεούνται να το προσφέρουν θυσία. [...] Το ζώο τοποθετείται με το κεφάλι προς τη Μέκκα και σφαγιάζεται – συνήθως από τον αρχηγό της οικογένειας – με χτύπημα μάχαιρας στον τράχηλο, ενώ απαγγέλλονται κορανικοί στίχοι. Το κρέας του θύματος μαγειρεύεται και τρώγεται από τα μέλη της οικογένειας και τους φτωχούς. Κατά την ημέρα αυτή συνηθίζονται επίσης [...] επισκέψεις στα κοιμητήρια.

[...] Οι μουσουλμανικές εορτές δεν συνδέονται με σταθερές περιόδους του γνωστού μας έτους, αλλά μετακινούνται διαδοχικά σε όλες τις εποχές, διότι το ισλαμικό ημερολόγιο στηρίζεται στο καλούμενο «σεληνιακό έτος» και διαφέρει από το δικό μας κατά 11 σχεδόν ημέρες.

Γιαννουλάτος, Αναστάσιος, Αρχιεπίσκοπος Τυράνων και πάσης Αλβανίας (2006/2016). Ισλάμ. Θρησκευολογική επισκόπηση. Αθήνα: Το Βήμα, σ. 264-267.

1. Τραγούδι: «Κυριακή» (2016)

Μουσική Δ. Κογιάννη σε ποίηση Κώστα Καρυωτάκη.

Όργανα : Δημήτρης Κογιάννης

Τραγούδι: Δημητράκης Ramone

Ο ήλιος ψηλότερα θ' ανέβει
σήμερα που 'ναι Κυριακή
φυσάει τ' αγέρι και σαλεύει
μια θημωνιά στο λόφο εκεί

Τα γιορτινά θα βάλουν όλοι
θά 'χουν ανάλαφρη καρδιά
κοίτα στον δρόμο τα παιδιά
κοίταξε τ' άνθη στο μπαλκόνι

Άκου οι καμπάνες πώς χτυπάνε
είν' ο Θεός αληθινός
πέρα στα σύννεφα σκορπάνε
και μεγαλώνει ο ουρανός

Άσε τον κόσμο στην χαρά του
κι έλα καρδιά μου να σου πω
ένα τραγούδι χαρωπό
ένα τραγούδι του θανάτου.

2. Το νόημα της αργίας (της Κυριακής για τους Χριστιανούς και του Σαββάτου για τους Ιουδαίους)

Η χρονολογικά πρώτη χριστιανική εορτή είναι αναμφίβολα η Κυριακή, το εβδομαδιαίο Πάσχα της Εκκλησίας. Στον Ιουδαϊσμό το Σάββατο ήταν η θεοσύστατη ημέρα της καταπαύσεως. Η πιστή τήρησή του αποτελούσε την επιβεβαίωση της πιστότητας στο νόμο του Θεού [...]. Το μεγαλύτερο τόλμημα της πρώτης εκκλησίας ήταν η μετάθεση της ημέρας του Κυρίου από την εβδόμη στην πρώτη ημέρα της εβδομάδος. [...] Το Σάββατο γίνεται προφητικός τύπος της ταφής του Κυρίου, που οδηγεί στην εκ νεκρών ανάσταση κατά την πρώτη ημέρα της εβδομάδος [...], την ημέρα της δημιουργίας του φωτός και της νέας εν Χριστώ δημιουργίας. Πρώτη, αλλά και όγδοη, τύπος της εβδομάδος του μέλλοντος και της αιωνιότητας. [...] Στο εξής και μέχρι σήμερα η αναστάσιμη σύναξη της Κυριακής και η κατ' αυτήν ευχαριστία αποτέλεσε το κέντρο της ζωής της οικουμενικής Εκκλησίας, το εβδομαδιαίο Πάσχα της.

Φουντούλης, Ι. (1993). *Λειτουργική Α΄. Εισαγωγή στη Θεία Λατρεία*. Θεσσαλονίκη, σ. 119-120.

3. Η αργία του Σαββάτου (Παλαιά Διαθήκη)

1. *Ο θεσμός του σαββάτου.* – Το όνομα του σαββάτου σημαίνει μια αργία που πραγματοποιείται για θρησκευτικό σκοπό. Η εφαρμογή του εμφανίζεται ήδη στα αρχαιότερα κείμενα του Νόμου (Εξ 20,8· 23, 12· 34,21). [...]

2. *Η εφαρμογή του σαββάτου.* – Ο Νόμος αντιλαμβάνεται την ανάπαυση του σαββάτου με πολύ αυστηρό τρόπο: απαγορεύει ν' ανάβουν φωτιά (Εξ 35,3), να μαζεύουν ξύλα (Αρ 15,32...), να παρασκευάζουν τροφή (Εξ 16,23...). [...]

λήμμα: Σάββατον. Στο *Λεξικό Βιβλικής Θεολογίας* (1980). Αθήνα: Άρτος Ζωής.

4. Παρασκευή, ημέρα προσευχής για τους μουσουλμάνους

Η κοινή προσευχή της Παρασκευής είναι καθήκον που καθορίζεται από το Κοράνιο. Η Παρασκευή είναι η ημέρα της επίσημης λατρείας για το Ισλάμ, αντί της Κυριακής για τους Χριστιανούς και του Σαββάτου για τους Εβραίους. Ωστόσο δεν είναι ημέρα αργίας. Ο πιστός μετά την προσευχή στο τέμενος μπορεί να πάει στη δουλειά του.

Ζιάκας, Γρ. (2003). *Ισλάμ. Θρησκεία και Πολιτεία*. σ. 78.

Κριτική προσέγγιση της λαϊκής θρησκευτικότητας.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

1. Ο Κλήδονας

Απ' τα ξημερώματα της παραμονής του Αι Γιαννιού πριν από τη δουλειά, και πριν πάει σκολειό στείλανε την Ανθούλα στη βρύση με ένα χωματένιο σταμνί να το γεμίσει νερό.

-Τσιμουδιά ακούς; Αμίλητο πρέπει να είναι.

Ύστερα το κάθε κορίτσι έδωσε κι από ένα σημάδι. Ένα κουμπί, μια ψεύτικη καρφίτσα, ένα σκουλαρίκι.

Αφού ρίξανε τα σημάδια στο αμίλητο νερό, σκέπασαν το σταμνί μ' ένα κόκκινο πανί και το βράδυ το βάλανε στα κεραμίδια. Να το γητέψει η νύχτα και τα άστρα. Το πήρανε πρωί πρωί πριν το ματιάσει ο ήλιος. [...]

Από το απόγευμα της Παραμονής τα παιδιά βάλθηκαν να κουβαλάνε ξυλαράκια, χόρτα, χαρτιά. Δίνανε και οι μαγαζάτορες παλιόκασες, παλιοπάνερα για να ταΐζουν τις φωτιές. Μόλις κλείσανε τα μαγαζιά, άρχισαν να πηδάνε κι αυτοί.

Την πιο μεγάλη φωτιά την ανάψανε τα παιδιά στην αυλή του τζαμιού. Πηδούσαν μικρά και μεγάλα και δεν σταματούσαν. Αναψοκοκκίνιζαν τα μάγουλα των κοριτσιών απ' τις φλόγες και τη χαρά της βραδιάς. [...]

Την άλλη μέρα ύστερα από τη λειτουργία μαζευτήκανε τα κορίτσια. Από τα χαράματα στο πόδι, να τελειώσουν οι δουλειές να προλάβουνε τον κλήδονα.

Το πρώτο κορίτσι παίρνει το σταμνί και λέει:

*Ανοίξετε τον κλήδονα στ' Αι Γιαννιού τη χάρη
Κι όπου 'χει την τύχη την καλή θα βρει το παληκάρι.*

Χρυσοχόου, Ιφ. (1979). *Ξεριζωμένη Γενιά*. Αθήνα: Φιλιππότη, σ. 79-81.

